

Kommentarer

Styringsmidler i miljøet

Ole Lørvig Simonsen MF, Socialdemokratiet

Forskellige styringsmidler kan være nødvendige, hvis vi vil sikre os, at miljøet får de bedste betingelser. Men det er målet, som afgør, hvilke midler, der skal tages i brug.

Når vi ønsker at fremme bestemte handlingsmønstre, er det som at fyre en flertrins raket af:

Først gør vi os klart, hvad vi vil opnå: skal et bestemt stof helt fjernes? Eller ønsker vi kun at reducere brugen af produktet? Skal det ske ved hjælp af påbud? Eller information og oplysning? Er det tilstrækkeligt at yde positiv særbehandling over for den type adfærd eller produkter, som vi ønsker styrket?

Næste trin er aktion. Vi lever i et samfund med velordnede regler og love. Når vi har overvejet, hvilket mål, vi forfølger, sætter vi enten en kampagne i gang, eller en lov bliver udformet og træder i kraft.

Undervejs opdager vi tit, at et eller andet uforudset kom på tværs af planerne. Måske skal styringsmidlet justeres, for vor viden ændres hele tiden ligesom også de økologiske og økonomiske forhold. Måske reagerer befolkningen ikke efter hensigten. Planen udvikler sig måske til en fuser.

Jeg vil i det følgende gennemgå nogle konkrete styringsmidler

- økonomiske styringsmidler
- handlingspåvirkede styringsmidler, og
- planlægning som styringsmiddel.

Uanset hvilke modeller vi vælger, koster det os hårdt arbejde at opnå en hensigtsmæssig begrænsning af de belastninger, vi påfører miljøet.

Økonomiske styringsmidler

Det måske mest diskuterede eksempel på et økonomisk styringsmiddel er forslaget om at lægge en afgift på kunstgødning. Det har vi foreslået, fordi vi ønsker en reduktion i udledningen af kvælstof. Vi ønsker derimod ikke et forbud. En kunstgødningsafgift vil ikke give mange penge i statskassen, fordi afgiften – eller hovedparten af den – ville skulle gå tilbage til landbruget i form af tilskud til miljøvenlig landbrugsdrift, kompensation for indtægststab, forskning og udvikling.

Miljøafgifter kan være effektfulde virkemidler. En afgift på kunstgødning vil sandsynligvis flytte balancepunktet for mange landmænd, så de enten vælger at bruge mere husdyrgødning (hvilket p.t. principielt er for arbejds-økonomisk for de fleste) – eller de må acceptere en nedgang i udbyttet på grund af den mindre kvælstof-tilførsel. Men det er vigtigt at fastholde, at hele afgiften vender tilbage til det område, der rammes.

Et andet område vi måske skal se på, er om benzinafgiften kan erstattes af en afgift på bilernes udledning af de miljøfarlige kvælstofilter. Måske vil en sådan omlægning bedre fremme miljøbeskyttelsen.

I forbindelse med især den kommunale spildevandsrensning har omkostningsfordeling vist sig at være velegnet. De øgede omkostninger ved at rense vandet effektivt fordeles på brugerne i forhold til den mængde vand, de forbruger. Tilsvarende ordninger findes i forbindelse med affaldsbehandling.

Økonomiske styringsmidler kan også være at yde tilskud til renere teknologi og til foranstaltninger, der aflaster miljøet. Tilskud til etablering af gylletanke er et eksempel på det. På meget lang sigt vil økonomiske virkemidler muligvis kunne føre til en holdnings- og adfærdsændring. Men det vil nok næppe kunne lade sig gøre uden samtidig at køre en massiv oplysningsindsats.

Midler, som påvirker vor holdning til miljøet

Information og oplysning er nok de mest kendte holdningspåvirkende styringsmidler. Det er måske ikke så svært at påvirke vores holdning, men det er uendelig svært at ændre vores adfærd.

Vi ser gerne, at vi kan finde frem til en form for gennemført miljøtænkning, som udsender en række oplysninger og signaler til forbrugeren. En række dagligvare-kæder mærker deres varer med symboler og tekst, som siger f.eks.: »Reduceret emballagebrug – af hensyn til miljøet«. »For naturens skyld – ingen klorblegning«. Vi vil gerne gå videre, så en miljømærkning – udover at virke som en »minimumsgaranti« - samtidig fortæller noget om selve produktionsformen. Er den resourcebevarende og miljøvenlig?

Planlægning – et glemt styringsmiddel

I forbindelse med miljø er planlægning lig med opstilling af mål og fordeling af uforligelige aktiviteter. I virkeligheden handler det om at anvende sin sunde fornuft i disse valg.

Det danske plansystem er godt, men det diskuteres, hvor kompetencen skal placeres: er det hos staten, amterne eller kommunerne?

Den diskussion er dødfødt. Så længe vi har de tre niveauer, stat, amt og kommuner, hvorfra landet styres, har vi også brug for dem alle, til planlægningsopgaver. Niveauerne bliver mere detaljerede, jo nærmere de kommer det enkelte menneske. Og derfor skal man tænke sig godt om, inden man begynder at bryde systemerne ned.

Hvad er lærkesang værd?

Miljø er en meget udefinerlig størrelse at arbejde med politisk. Vi er så vant til at gøre alt op i kroner og øre, i det store regnskab kalder vi det for bruttonationalproduktet, BNP, som er summen af alle vore tjenesteydelser her i landet. Men BNP tager ikke hensyn til kvalitet og er derfor en en-dimensionel størrelse at arbejde med.

Hvad er lærkesang værd? Og hvad vil vi give for rent badevand, liv i åen og dyr i skoven? Den dimension må – sammen med den politiske, holdningsprægede dimension – også med i vore miljøpolitiske overvejelser og værdiansættelsen. Hvad er det for en vækst, vi ønsker? Hvilke krav stiller vi til kvaliteten?

Vi skal have styr på miljøet. Og derfor skal vi have diskuteret, hvilke mål vi vil nå. Men intet styringsværktøj er i sig selv en tryllestav, som kan løse alle vore problemer. Det er derimod vigtigt, at vi kombinerer de forskellige styringsmidler, vi kender. Et rent miljø koster. Og tiden er ved at løbe fra os.